

**POSTANOWIENIE Z DNIA 5 LIPCA 2005 R.
WZ 14/05**

Złożony w postępowaniu przygotowawczym, w trybie art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz.U. Nr 64, poz. 390), wniosek prokuratora o umorzenie postępowania na podstawie art. 1 ust. 1 tej ustawy, sąd obecnie rozpoznaje jednoosobowo (art. 329 § 2 k.p.k.). Rozpoznanie w składzie kolegiальnym stwarza sytuację przewidzianą w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a mianowicie, że „sąd był nienależycie obsadzony”.

Przewodniczący: sędzia SN A. Tomczyk.

Sędziowie SN: W. Błuś, M. Pietruszyński (sprawozdawca).

Prokurator Instytutu Pamięci Narodowej – Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu: L. Nowakowski.

Sąd Najwyższy w sprawie 1) Janusza B., podejrzanego o popełnienie czynów określonych w art. 231 § 1 k.k. i art. 239 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 2 pkt 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2) Romana T., podejrzanego o popełnienie czynu określonego w art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 2 pkt 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na posiedzeniu w dniu 5 lipca 2005 r. zażalenia prokuratora Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w K. na postanowienie Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 11 lutego 2005 r., o umorzeniu postępowania wobec podejrzanych z uwagi na przedawnienie karalności zarzucanych im czynów, na skutek uznania, że czyny te nie stanowią zbrodni komunistycznych w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, po wysłuchaniu wniosku prokuratora

u c h y l i ł zaskarżone postanowienie i sprawę p r z e k a z a ł Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania wniosku prokuratora w przedmiocie amnestii.

Z u z a s a d n i e n i a :

W toku postępowania przygotowawczego prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w K. wystąpił do Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z wnioskiem o umorzenie śledztwa prowadzonego przeciwko Januszowi B. i Romanowi T. o popełnienie zarzucanych im czynów na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii (Dz.U. Nr 64, poz. 390), a to z uwagi na fakt, że wymierzone im ewentualnie kary nie przekroczyłyby 2 lat pozbawienia wolności.

Wojskowy Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 11 lutego 2005 r. umorzył śledztwo przeciwko Januszowi B. i Romanowi T. o zarzucone im czyny z uwagi na przedawnienie ich karalności, uznając, że nie stanowią one zbrodni

komunistycznej określonej w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. Nr 155, poz. 1016 ze zm.).

Na to postanowienie zażalenie wnieśli: prokurator IPN i pokrzywdzona Janina S.

Prokurator IPN zarzucił zaskarżonemu w całości postanowieniu:

1) obrazę przepisu prawa materialnego, a to art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, przez błędną wykładnię przepisu normującego definicję pojęcia zbrodni komunistycznej, sprowadzającą się do bezzasadnego przyjęcia, że o uznaniu przestępstwa za zbrodnię komunistyczną decyduje stopień społecznej szkodliwości przestępstwa stanowiącego ten czyn, podczas gdy prawidłowa interpretacja tego przepisu prowadzi do odmiennego wniosku,

2) obrazę przepisu postępowania karnego mającą wpływ na treść orzeczenia, a to art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k., przez błędne jego zastosowanie i umorzenie na posiedzeniu postępowania karnego z powodu negatywnej przesłanki procesowej określonej w art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., podczas gdy wydanie przez sąd tego postanowienia na etapie postępowania przygotowawczego było niedopuszczalne,

3) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, a polegający na bezzasadnym przyjęciu, że zachowanie podejrzanych nie wyczerpuje znamion zarzucanych im czynów, podczas gdy ocena materiału dowodowego prowadzi do odmiennego wniosku,

i wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania wniosku o umorzenie śledztwa na podstawie art. 1 ust. 1 i art. 11 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii.

Pokrzywdzona w swoim zażaleniu zarzuciła zaskarżonemu postanowieniu błąd w ustaleniach faktycznych, mający wpływ na treść rozstrzygnięcia, przez uznanie, że zebrane dowody nie dostarczyły podstaw do stwierdzenia zrealizowania przez zachowanie podejrzanych znamion zarzucanych im czynów i wniosła o sprawiedliwe rozstrzygnięcie w tej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przed rozważeniem zarzutów zawartych w środkach odwoławczych należało, z urzędu, podjąć kwestię należytej obsady sądu pierwszej instancji, orzekającego na posiedzeniu w przedmiocie zastosowania amnestii, w kontekście naruszenia treści przepisu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Skład sądu na posiedzeniu reguluje przepis § 1 art. 30 k.p.k.

Stanowi on, że sąd rejonowy orzeka na posiedzeniu jednoosobowo, a pozostałe sądy, w tym również sąd okręgowy, w składzie zawodowym trzyosobowym. Obydwie te reguły ograniczone zostały wyjątkami, co wskazano w końcowej części tego przepisu. W ustawie przewidziano wyjątek od wskazanej reguły, a więc zawodowego składu trzyosobowego, gdy sąd dokonuje czynności w postępowaniu przygotowawczym (art. 329 § 2 k.p.k.). Oznacza to, że jeżeli czynności tych dokonuje sąd okręgowy, to orzeka w składzie innym niż określony w § 1 art. 30 k.p.k., tj. jednoosobowo.

Przepisy określające skład sądu powszechnego, zamieszczone w rozdziale 1 działu II Kodeksu postępowania karnego, kształtują również, z mocy art. 646 k.p.k., skład sądu wojskowego. Orzekający w tej sprawie wojskowy sąd okręgowy miał, na podstawie art. 654 § 5 k.p.k., uprawnienia i obowiązki, które w postępowaniu przed sądami powszechnymi przysługują sądowi okręgowemu.

Wniosek prokuratora złożony w tej sprawie dotyczył zastosowania wobec podejrzanych postanowień, zawartych w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, na etapie postępowania przygotowawczego. Wojskowy Sąd Okręgowy w W. był uprawniony do rozpoznania tego wniosku prokuratora z mocy ust. 1 i ust. 3 art. 11 ustawy o amnestii. Ustawa o amnestii nie określiła, poza przypadkiem stosowania przez sąd amnestii do osób odbywających karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego, jeżeli nie zachodziła potrzeba orzeczenia kary łącznej (art. 11 ust. 2), składu sądu orzekającego w przedmiocie amnestii, odsyłając w tym przedmiocie do przepisów obowiązujących przed organem, który prowadzi postępowanie w sprawie amnestii (art. 14), a zatem uregulowań zawartych w Kodeksie postępowania karnego z 1969 r. Artykuł 20 § 1 tegoż kodeksu przewidywał, że sąd wojewódzki (aktualnie okręgowy) orzeka na posiedzeniu w składzie trzyosobowym. Obecny Kodeks postępowania karnego, w odniesieniu do składu sądu okręgowego orzekającego na posiedzeniu, przyjął, o czym już wspomniano, tę samą regułę, czyniąc jednak od niej wyjątek przewidziany w art. 329 § 2 k.p.k. dla czynności podejmowanych przez sąd w postępowaniu przygotowawczym.

Zatem, wojskowy sąd okręgowy orzekając aktualnie na posiedzeniu w przedmiocie wniosku o umorzenie postępowania wobec podejrzanych na podstawie ustawy amnestyjnej z dnia 7 grudnia 1989 r. powinien (...) uwzględnić uregulowania przewidziane w Kodeksie postępowania karnego z 1997 r. również w zakresie składu sądu. Stosownie do tych uregulowań wojskowy sąd okręgowy rozpoznając, na posiedzeniu, w toku postępowania przygotowawczego, wniosek prokuratora złożony w trybie art. 1 ustawy z dnia 7 grudnia 1989 r. o amnestii, orzeka jednoosobowo.

W kontekście tych rozważań podnieść należało, że w rozdziale 38 nowego Kodeksu postępowania karnego nie zebrano wszystkich przepisów odnoszących się do czynności sądowych w postępowaniu przygotowawczym, pozostawiając poza zakresem jego regulacji szereg instytucji. W jego ramach zamieszczono jedynie ogólne reguły dotyczące właściwości i składu sądu w przypadku czynności dokonywanych przez sąd w postępowaniu przygotowawczym oraz regulację dotyczącą sądowej kontroli nad decyzjami w przedmiocie odmowy wszczęcia lub umorzenia postępowania przygotowawczego (por. P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. II, Warszawa 1999, s. 164).

Skoro sąd pierwszej instancji orzekał w składzie innym niż wymagany, to uznać należało, że sąd był nienależycie obsadzony w rozumieniu przepisu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Należyta obsada sądu musi bowiem spełniać wszystkie ilościowe i jakościowe wymogi ustawy, stawiane składom orzekającym w konkretnych sprawach karnych, które wynikają z przepisów Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw, i nie można dokonywać gradacji poszczególnych składów na „lepsze” i „gorsze”, gdyż każda obsada sądu niezgodna z przepisami ustawy stanowi bezwzględłą przyczynę odwoławczą (zob. Z. Gostyński red.: Kodeks postępowania karnego. Komentarz, t. II, Warszawa 1998, s. 470–471 i powołane tam judykaty).

Uznanie nienależytej obsady sądu orzekającego w tej sprawie skutkowało koniecznością uchylecia orzeczenia, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia, oraz przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji w celu ponownego rozpoznania, w prawidłowym składzie, wniosku prokuratora w przedmiocie stosowania amnestii.

Z tych względów postanowiono jak na wstępie.